

Jean Dulieu tijdens de opnames van een hoorspel voor de radio, Foto's Poppense(e)lmuseum.

[B] **EEN ONVERVULD MAN. HET LEVEN VAN JEAN DULIEU, VADER VAN PAULUS DE BOSKABOUTER**

Toen Jean Dulieu alias Jan van Oort eind 2006 op vijfentachtigjarige leeftijd overleed, haalde hij de voorpagina's van vele kranten. Dat is niet verwonderlijk: bijna veertig jaar lang produceerde hij de humorvolle avonturen van zijn geesteskind Paulus de Boskabouter, een begrip voor heel wat generaties Nederlandse kinderen van de vorige eeuw.

Aanvankelijk verschenen de kabouterverhalen als fijn getekende krantenstrip in *Het Vrije Volk*, in 1946. Daarna volgden ze ook in boekvorm met illustraties, als poppenkastvoorstelling, radiohoorspel, grammofoonplaat en poppentelevisieserie. Noemenswaardig is het feit dat Jean Dulieu alles zelf deed, zonder enige hulp van derden. Hij kon fantastisch tekenen en aquarelleren. Hij kon prachtig expressieve poppen maken. En onvergetelijk zijn de stemmetjes van de bosbewoners, die hij voor het radiohoorspel bijna allemaal zelf insprak: de nerveus piepende Paulus, de scherpzinnige Salomo de raaf, de gewichtigdoenerige uil Oehoehoeroe, de mompelende das Gregorius en de snibbige heks Eucalypta, Paulus' eeuwige kwelgeest. Alleen prinses Priegeltje had een te hoog timbre; voor haar stem riep Dulieu zijn oudste dochtertje Dorinde te hulp, niet vermoedend dat zij zo'n vijfenvijftig jaar later zijn levensgeschiedenis zou schrijven.

Dat klinkt gewaagd, een dochter die biograaf van haar vader is. Hoe spring je om met onvermoede levensfeiten? Wat besluit je uit te lichten en wat niet? Hoe beschrijf je pijnlijke privégebeurtenissen?

Kortom: is het inderdaad mogelijk “een zo objectief en realistisch mogelijk beeld van het leven en de artistieke ontwikkeling” van je vader te geven zonder daarin je eigen emotionele relatie met hem te laten doorklinken, zoals Van Oort naar eigen zeggen heeft nagestreefd met het schrijven van *Paulus de Boskabouter of Het dubbelleven van Jean Dulieu*?

Gelukkig beschikte Van Oort na Dulieu's dood over een overweldigende hoeveelheid autobiografisch materiaal. Onthullende dagboeken en brieven aan zijn echtgenote Kitty (Sijmons) en vrienden beslaan alleen al ongeveer duizend vellen. Daarbij kon Van Oort putten uit enkele onuitgegeven romanmanuscripten en verschillende archieven en familie-kronieken. Een volledige weergave van de feiten is natuurlijk nooit haalbaar, maar met zo'n schat aan primaire en secundaire bronnen mag je veronderstellen dat het door Van Oort gesuggereerde beeld van Dulieu grosso modo moet kloppen: een onvervuld man die werd verscheurd tussen zijn verschillende talenten en zijn rol als kunstenaar en vader en echtgenoot.

Dat Dulieu als opgroeiende jongen lang heeft getwijfeld of hij violist of beeldend kunstenaar moest worden, is niet vreemd. Artisticeit zat van twee kanten in de familie: vader Hendrik (1873-1953), die door Dorinde van Oort wordt gekarakteriseerd als “afstandelijk en afwezig”, was concertzanger en zijn grootvader van moeders zijde was de bekende politiek tekenaar Johan Braakensiek (1858-1940).

Van laatstgenoemde heeft Dulieu volgens Van Oort “het tekentalent, het artistieke instinct, de humor, de tomeloze energie, het doorzettingsvermogen – maar ook de opvliegendheid en het

ongeduld” geërfd. Van zijn vader kreeg hij de “muzikaliteit” en “liefde voor de schone kunsten” mee. Helaas had hij geen enkel vertrouwen in Dulieu’s tekentalent en dus stuurde hij zijn zoon naar het conservatorium – hoewel Dulieu er al sinds zijn zesde van droomde een beroemde striptekenaar te worden in navolging van Walt Disney. Die opleidingsjaren aan het conservatorium zou Dulieu ervaren als “één lange nachtmerrie van noten”. Dulieu’s vioolspel bracht hem in de oorlogsjaren wel tot in het Concertgebouw (als gevolg van het onvrijwillig opstappen van Joodse orkestleden), maar innerlijke bevrediging gaf het hem geenszins. Dulieu werd voortdurend geconfronteerd met zijn scheppingsdrang en passie voor de tekenkunst en het poppentheater. Toen hij daaraan eindelijk gehoor gaf, bleek ook dat geen voldoening te geven. Hij probeerde vervolgens het volwassen schrijverschap, maar werd kinderboekenauteur en beroemd als geestelijke vader van Paulus de Boskabouter.

Dochter Van Oort werkt chronologisch, is overzichtelijk en schrijft gemakkelijk. Vooral de hoofdstukken die zich afspelen voordat Dulieu’s huwelijkse leven begint, lijken haar weinig moeite te hebben gekost, ondanks haar lastige dubbelrol. Dat Dulieu “een rotjeugd” heeft gehad, is niet moeilijk te geloven: zijn moeder Mien Braakensiek (1889-1967), zijn vaders tweede echtgenote, was een losbandige vrouw en ging openlijk vreemd, met alle huwelijksproblemen van dien. Vanzelfsprekend hadden Dulieu en zijn lievelingszus Cok daar onder te lijden. De fantasierijke jonge Dulieu vluchtte in zijn eigen wereld en koos voor een kluizenaarsbestaan, terwijl Cok zich in een overhaast huwelijk stortte.

Vanaf het moment echter dat Dulieu in 1943 zijn aanstaande vrouw Kitty schrijft dat hij heeft besloten na “hun huwelijksreisje” met onbekende bestemming voor onbepaalde tijd te vertrekken, raakt de biograaf emotioneel steeds meer betrokken bij het leven van de gebiografeerde. Die “eclips”, zoals Van Oort haar vaders verdwijntruc noemt, zou drie weken duren en kondigt een aantal spannende episodes aan die wijzen op “het dubbelleven” uit de titel van de biografie. Spannend omdat de biograaf een aantal familiegeheimen probeert te ontfaffen, waarvoor ze goedbeschouwd onvoldoende feiten en aanknopingspunten heeft.

Ja, in zijn dagboeken spreekt Dulieu over “angst

voor het huwelijk” en beschouwt hij zich als kunstenaar “voor echtgenoot ongeschikt”. Maar voor “de grote angst voor seksualiteit” die Van Oort haar vader toedicht en zijn mogelijke homoseksuele geaardheid voert ze weinig bewijs op. Toch denkt ze dat die onbestemde benauwenissen in combinatie met zijn “rotjeugd” de basis vormen van Dulieu’s hang naar religie, het kloosterleven en een celibatair bestaan. Zo vermoedt ze dat haar vader na zijn huwelijksreis in de Sint Paulusabdij in Oosterhout zat. En van daaruit trekt Van Oort een gedurfde rode draad naar de naamsoorsprong van Dulieu’s favoriete kabouter (die in zijn bos ook een soort monnikenbestaan zou leiden) en zijn latere reizen (per bromfiets!) naar de kathedraal van Aarhus, Assisi en het Franciscaner klooster op La Verna, waar hij werd geïnspireerd tot het schrijven van zijn jeugdbiografie over Franciscus van Assisi en *Maledictus*: een wonderlijk romanmanuscript dat volgens Van Oort in hoge mate autobiografisch is.

Het is lovenswaardig en begrijpelijk dat Van Oort zich als dochter van haar vader niet bij de feiten wil neerleggen, maar ze zoveel mogelijk probeert te duiden. Het betreft immers haar eigen familiegeschiedenis. Wat betreft Dulieu’s vermeende monnikenbestaan in Oosterhout en Italië balanceert ze echter vervaarlijk op de grens van fictie en non-fictie door te veel autobiografische lijnen van Dulieu’s werk naar zijn verknipte leven te trekken. Want wat kan ze daarover op basis van de feiten eigenlijk meer zeggen dan dat Dulieu kennelijk nogal egoïstisch was, gezien het gemak waarmee hij zijn gezin moeiteloos achterliet in zijn geliefde huis op Terschelling? Al voel je soms tussen de regels de wrok die ze jegens haar vader koestert, Van Oort is als biograaf zo verstandig dat soort letterlijke uitspraken niet voor haar rekening te nemen. Bovendien is ze zo eerlijk erop te wijzen dat het om de veronderstelde werkelijkheid gaat, en verliest ze zich niet in haar fantasie, zoals in *Vrouw in de schaduw* (2006), haar reconstructie van het dramatische liefdesleven van An Beets, de derde geldbeluste echtgenote van Dulieu’s vader Hendrik van Oort.

Wat Dulieu’s rol in dat huwelijk ook geweest moge zijn en of hij nu wel of niet medeplichtig was aan het opsluiten van zijn vader in een krankzinnigen-gesticht, uit alles wat Van Oort opvoert in haar biografie, blijkt overtuigend wat een bijzondere man

haar vader was, een talentvolle man ook, die verschillende levens ambieerde, maar niet in staat was om ze ook daadwerkelijk te leiden. Dat is een knappe prestatie, zowel van de dochter als de biograaf.

MIRJAM NOORDUIJN

DORINDE VAN OORT, *Paulus de Boskabouter of Het dubbel-leven van Jean Dulieu*, Cossee, Amsterdam, 400 p.
